

صدای زن ایرانی هرگز خاموش نمی‌شود!

صدای زن ایرانی هرگز خاموش نمی‌شود!

یکشنبه، 12/14/1390 - 17:36

گروه "سرمست" در گفتوگو با نوید سعیدی و فرزانه خسروی

ایرج ادیبزاده

ایرج ادیبزاده - موسیقی سنتی ایران شامل دستگاه‌ها، نغمه‌ها و آوازها از هزاران سال است که سینه به سینه در میان مردم ایران جریان داشته و جزو میراث فرهنگی و معنوی یونسکو هم ثبت شده است.

طی سال‌های پس از انقلاب در ایران موسیقی سال‌ها ممنوع بود. نمایش ساز در تلویزیون و آوازخوانی زنان همچنان ممنوع است. با این همه به لطف استادان بزرگ موسیقی سنتی و شلگردان آنان این موسیقی زنده نگه داشته شده است.

[فایل صوتی را از اینجا بشنوید! \(MP3/32kbps\)](#) [1]

نسل تازم‌ای از نوازندگان سازهای گوناگون ایرانی در پاریس با همکاری انجمن فرهنگی «بهار» با نوآوری‌های جالبی با شش نوازنده و یک خواننده زن، با شعرهای تازه و تصنیف‌های قدیمی، کنسرتی برپا کردند که نشان می‌داد موسیقی سنتی ایران همچنان زنده است. همه‌ی آن‌ها در سال‌های اخیر به خارج آمده‌اند و بیشتر آن‌ها هم در فرانسه و آلمان دانشجو هستند.

نوید سعیدی سرپرست و آهنگساز و نوازنده تار در گروه «سرمست» از چگونگی شکل گرفتن این گروه می‌گوید:

نوید سعیدی - گروه «سرمست» را من چندسالی هست که در پاریس تشکیل داده‌ام چند ماهی هست، تقریباً از تابستان امسال، که ترکیب گروه را عوض کردیم و آن را به این شکلی که شما دیدید در آوردم. سازهایی عوض شده‌اند و سازهایی اضافه شده است. تعدادی از کارهایی که امشب شنیدید، قبلاً آهنگسازی و تنظیم شده بود. بعداً سازهایی، برای مثال تار باس و کمانچه اضافه کردیم و با این سازها جداگانه تمرین کردیم.

برای سنتور و عود که در کشور آلمان بودند، نت فرستادیم و تمرینات از راه دور ادامه پیدا کرد و چند بار هم همدیگر را دیدیم. قبل از کنسرت هر شش نوازنده و خواننده اینجا در شهر پاریس بودند. نو نفر که از آلمان آمده بودند کارها را زده بودند و هماهنگی انجام شده بود و تقریباً یک هفته قبل از کنسرت آمدند اینجا که هماهنگی آخر صورت گرفت و برنامه‌ای شد که امشب شما دیدید.

نوآوری‌هایی که در این برنامه داشتید به نظر خودتان بیشتر چه بود؟

البته اگر اسمش را بشود نوآوری گذاشت. شعرها جدید بود. شعرهای نو بود و از میان شعرهای نو آنهایی بیشتر مورد استفاده قرار گرفت که به شکلی حرف زمانه ما را می‌گویند. کاری که گروه «سرمست» امشب کرد، فکر می‌کنم باز تاب اوضاع زمانه خودش است؛ و آینه‌گذشتگان نیست. افزون بر این فضای کار از فضای موسیقی سنتی ایران کمی فاصله گرفته و با تکیه بر اصول درونی که در درون موسیقی ایرانی بوده، سعی کردیم که از آن فضای یکنواخت خارج شود و فضایی داشته باشیم که شنونده و مخاطب امروزی را بتوانیم جذب کنیم. هم از نظر شعر و هم از نظر موسیقی. برای اینکه به اهدافمان برسیم، از نظر آهنگسازی روی تنظیم قطعات که به صورت چند صدایی اجرا شد، خیلی وقت گذاشتیم. پارت‌های مثلاً سنتور، تار و کمانچه. همه این‌ها باهم فرق می‌کرد. برای اینکه از یکنواختی کار کم کنیم روی ریتم خیلی کار کردیم، و اگرچه ریتم پیچیده بود، ولی خوشبختانه فکر می‌کنم خوب از کار درآمد.

نوید سعیدی درباره‌ی حضور زن در ارکسترهای سنتی عقیده دارد:

نوید سعیدی - متأسفانه در اثر محدودیت‌هایی که برای ما در ایران به‌وجود آورده‌اند، به قول استاد شجریان نیمی از صدای خواننده را در ایران حذف کرده‌اند و این هم لطمه زد به خواننده‌های زن که آن‌طور که باید و شاید نمی‌توانند اجرا داشته باشند. اجرا برای خانم‌ها در ایران بسیار محدود است. خب، این محدودیت‌ها در اینجا نیست. با تمام مشکلاتی که برای آموزش و یادگرفتن آواز خانم‌ها وجود دارد، می‌بینیم که به هر حال نسلی که آواز را آموخته‌اند، چه از اساتید خانم و چه از اساتید آقا در ایران هستند. تلاش ما بر این بوده که بتوانیم از این صداها استفاده کنیم و نشان دهیم که صدای زن هم مثل صدای مرد است و در جاهایی بنا به کوک‌هایی که انتخاب می‌شود، حتی مفیدتر و لازم‌تر هم هست.

خانم فرزانه خسروی در مرکز حفظ و اشاعه موسیقی در تهران شلگرد هنگامه اخوان بوده. اما به دلیل مشکلاتی که برای آوازخوانی زنان در ایران وجود دارد، به فرانسه آمده و در اینجا آواز می‌خواند. او درباره محدودیت‌های آوازخوانی زنان هنرمند در ایران می‌گوید:

فرزانه خسروی - در ایران با توجه به مسائل و مشکلاتی که برای صدای بانوان بود، همیشه ما در گروه‌هایی بودیم که به شکل همخوان اجرا می‌شد و مسلماً همیشه مشکلات زیادی داشتیم برای اجرای برنامه. طی این چند سالی که من در پاریس هستم، اجراهای مختلفی داشتیم و این اجرا تا حدودی به شکل منسجم‌تر و با هدف مشخص در جهت ارائه ظرفیت‌های اصلی موسیقی سنتی ایران انجام شد. برای اینکه بشناسانیم که موسیقی سنتی ایران دارای ظرفیت‌های گوناگونی است که شاید نیاز هست که به آن‌ها برای جذب مخاطب بیشتر پرداخته شود و اینکه بتوانیم این ویژگی موسیقی سنتی را به گوش شنوندگان برسانیم.

فرزانه خسروی آهنگ «ایران» از ساخته‌های عارف قزوینی و با شعر ملک‌الشعرا بهار را چنان خواند که شنوندگان بسیار تحت تأثیر قرار گرفتند. او خود را نماینده صدای خاموش زنان ایران می‌داند و می‌گوید:

فرزانه خسروی - ما که به هر حال این امکان را اینجا داریم، می‌توانیم بلندگویی باشیم برای صداهای خاموشی که در ایران هست؛ برای زنانی که به موسیقی ایرانی عشق می‌ورزند و در خفا می‌خوانند. من امشب احساس کردم که صدای آن زن‌ها در گلوی من به شکلی متجلی شده است.

و صدای زن ایرانی هرگز خاموش نمی‌شود!

مسلماً آن قدر افراد علاقمند وجود دارند. کما اینکه در طی این سال‌ها هم همه دارند کار می‌کنند. خب زمینه‌ی بروزش وجود ندارد، ولی همه دارند کار می‌کنند.

گروه «سرمست» از آرمان سیگارچی عود، صابر همتی کمانچه، البرز بخردی تارباس، آرش شمالی تنبک، هانی ظهیری دف و نوید سعیدی تار و سرپرست گروه تشکیل شده است. در پایان کنسرت گروه «سرمست» نظر دو نفر از حاضران را پرسیدم. عباس بختیاری آهنگساز، نوازنده دف و مدیر مرکز فرهنگی «پویا» بسیار تحت تأثیر کار گروه «سرمست» قرار گرفته بود. او گفت:

عباس بختیاری - آنچه که برای من خیلی جای شغف و خوشحالی است این است که علی‌رغم تمام محدودیت‌هایی که پیش پای هنر ایران گذاشته‌اند، نسل جوان امروز بیرق ریشه‌ها و فرهنگش را در دست گرفته. حتی در غربت و دور از وطن. موسیقی‌ای که امشب اجرا شد، همان موسیقی‌ای است که همیشه هویتش مشخص بوده و موسیقی سنتی ایرانی است. منتها این نوآوری‌هایی که

جوان‌ها می‌کنند، علی‌رغم همه‌ی سرکوب و فشاری که در جامعه هست، واقعاً انسان را امیدوار می‌کند به آینده موسیقی.

عباس بختیاری می‌گوید طی ۳۳ سال اخیر مردم داخل ایران بیشتر محروم بودن از آواز زنان را حس کرده‌اند:

عباس بختیاری - این تشنگی را فکر می‌کنم مردم داخل خیلی بیشتر از ما دارند. اصلاً قابل تصور نیست. پیش از این خانم پریسا آمدند، خانم سیما بیبا بودند، خانم شور انگیز و خانم مصطفوی بودند. بسیاری از خوانندگان سنتی‌خوان و سنتی‌کار ما راهی خارج از کشور شده و در صحنه‌های بین‌المللی بوده‌اند و تا میزان زیادی به این نیاز روحی ما پاسخ داده‌اند. من بیشتر غصه‌ام برای آن ملت چندین میلیونی‌ست که امروز در جامعه ایران محروم است از شنیدن صدای زن. به هر حال این نوید مثبت و خوشی‌ست برای همه ما که زنان ایستاده‌اند و از هویت و تاریخ و از حرمتشان با چنگ و دندان حراست می‌کنند. در برنامه گروه «سرمست» موزیسین‌های گروه همه جوان بودند و حتی کمانچه‌نواز فکر کنم زیر ۲۰ سال داشت. این جوانان با هنرشان به شدت من را تحت تأثیر قرار دادند. اگر ما برویم، هستند جوان‌هایی که برای تاریخ و ریشه‌های ایرانی حفظ می‌کنند.

و سرانجام مینا راد روزنامه‌نگار و کارشناس هنری با ستایش از نوآوری‌های گروه «سرمست» می‌گوید:

مینا راد - این گروه موسیقی که امشب به همت آقای نوید سعیدی دور هم جمع شدند، گروه موسیقی جوانی‌ست که متشکل از جوانانی‌ست که اخیراً از ایران آمده‌اند. آنچه نظر را خیلی جلب می‌کند این است که این گروه جوان توانسته است نوازندگانی را که در فرانسه و آلمان هستند دور هم جمع کند. اکثر افراد گروه در دانشگاه‌های بزرگ فرانسه دانشجو هستند و توانسته‌اند در تشکیل ارکستر موسیقی سنتی ایرانی در خارج از کشور کار تازه‌ای کنند و این واقعاً قابل تحسین است. نوآوری دیگری که این گروه آورده، اجرای موسیقی سنتی ایرانی به شکلی نوین است. اشعار نویی آورده‌اند، دستگاه‌ها را با همدیگر ادغام کرده‌اند و یک نوع موسیقی سنتی مدرن را به شکلی که برای جوانان ایرانی خارج از کشور و حتی جوانان ایرانی در ایران قابل شنیدن و قابل تحسین باشد ارائه می‌دهند.

مینا راد کار خواننده زن این گروه را بسیار با اهمیت می‌داند:

مینا راد - نوآوری که قابل تحسین است برای همه ایرانیان و حتی بیشتر برای زنان، نقش زن ایرانی را در موسیقی به شکل زیبایی نشان می‌دهند. خواننده زن به همان شکلی که سال‌ها در موسیقی ایرانی بوده و صدای یک زن با دستگاه موسیقی ایرانی و اسباب موسیقی ایرانی ادغام می‌شده، نقشی را که صدای زن و شعر ایرانی دارد، به شکل خیلی زیبایی این ارکستر ارائه داد.

ایمیل گزارشگر:

adibzadeh@radiozamaneh.com